KOMPETENSIYAVIY YONDASHUVNING ASOSIY TAMOYILLARI VA METODLARI

Hojiyev Oybek Odinayevich
Buxoro davlat-texnika universiteti tadqiqotchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada kompetensiyaviy yondashuvning ta’lim tizimidagi o‘rni, uning asosiy tamoyillari va metodlari batafsil yoritilgan. Kompetensiyaviy yondashuvning dolzarbligi talabalarda nazariy bilimlarni amaliy ko‘nikmalar bilan birlashtirish, ularni mustaqil fikrlashga, muammolarni tahlil qilish va hal etishga yo‘naltirishda yaqqol namoyon bo‘ladi. Shu boisdan, ta’lim jarayonida ushbu yondashuvning metodologik asoslarini chuqur tahlil qilish muhim ahamiyatga ega.

Kalit so‘zlar: Kompetensiyaviy yondashuv, kompetensiya, ta’lim metodlari, pedagogika, didaktik tamoyillar, ta’lim jarayoni, o‘qitish metodlari, kreativlik va tanqidiy fikrlash, interaktiv usullar, o‘quvchi faoliyati, individual yondashuv, o‘qish va o‘rganishning samaradorligi, boshqaruv va baholash metodlari, pragmatik ta’lim, funksional bilimlar, innovatsion metodlar.

Аннотация: В данной статье подробно освещается роль компетентностного подхода в системе образования, его основные принципы и методы. Актуальность компетентностного подхода проявляется в закреплении у учащихся теоретических знаний с практическими умениями, ориентации их на самостоятельное мышление, анализ и решение проблем. Поэтому в образовательном процессе важен глубокий анализ методологических основ данного подхода.

Ключевые слова: компетентностный подход, компетентность, методы обучения, педагогика, дидактические принципы, образовательный процесс, методы обучения, креативность и критическое мышление, интерактивные методы, деятельность учащихся, индивидуальный подход, эффективность чтения и обучения, методы управления и оценки, прагматическое обучение, функциональные знания, инновационные методы.

Kirish: Ta’lim tizimining samaradorligini oshirish, o‘quvchilarning bilim va ko‘nikmalarini real hayotga tatbiq etish maqsadida jahon ta’lim tizimida kompetensiyaviy yondashuvning ahamiyati tobora ortib bormoqda. O‘zbekiston Respublikasida ta’lim tizimini yangilash, uning sifatini yaxshilash va xalqaro talablarga moslashtirish uchun bir qator yirik qaror va qonunlar qabul qilindi. Bu o‘zgarishlarning markazida o‘quvchilarning nafaqat bilimlarini, balki ular egallashi kerak bo‘lgan amaliy ko‘nikmalarini rivojlantirish hamda zamonaviy dunyo talablariga mos ravishda ijtimoiy faoliyatga tayyorlash masalalari turadi.

Kompetensiyaviy yondashuv o‘qitish jarayonida o‘quvchining faolligini oshirish, uning mustaqil fikrlash va o‘rganish qobiliyatlarini rivojlantirishni nazarda

ISSN 3030-3907

tutadi. Bu yondashuvning asosiy maqsadi o‘quvchilarga faqat tayyor bilimlarni berish emas, balki ularni o‘z fikrini bayon etishga, turli vaziyatlarda qarorlar qabul qilishga, muammolarni hal qilishda ijodiy va tanqidiy fikrlashni o‘rgatishdir. Kompetensiyaviy yondashuv, o‘quvchilarni ijtimoiy va professional hayotga tayyorlaydi, ularni faqat nazariy bilimlar bilan emas, balki amaliy ko‘nikmalar bilan ham ta’minlaydi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining **"Ta’lim sohasini yanada rivojlantirishga doir davlat dasturi"** va "Ta’lim tizimida innovatsion metodlarni joriy etish to‘g‘risida"gi farmonlari kompetensiyaviy yondashuvni amaliyotga tatbiq etishda asosiy yo‘nalishlarni belgilab beradi. Ushbu hujjatlar ta’limda o‘quvchilarni o‘zini ifodalash, ijodkorlik va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirishni maqsad qilib qo‘yadi. Shu bilan birga, ta’lim jarayonida innovatsion va interfaol metodlarni qo‘llash orqali o‘quvchilarning bilimlarini yanada samarali tarzda oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar ko‘rilmoqda.

Shuningdek, "O‘zbekiston Respublikasining 2020–2030-yillarga mo‘ljallangan ta’lim strategiyasi"da ta’lim tizimida kompetensiyaviy yondashuvni keng joriy etish, o‘quvchilarga yuqori sifatli ta’lim berish va ularni ijtimoiy, iqtisodiy hayotga tayyorlash masalalari asosiy o‘rin tutadi. Bu yondashuv, o‘quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olgan holda, ta’lim jarayonini tashkil etish va ularning kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan metodlarni qo‘llashni ta’minlaydi.

Shu sababli, kompetensiyaviy yondashuvni joriy etish, ta’lim tizimi uchun yangilik bo‘lib, o‘quvchilarning nafaqat nazariy bilimlarini, balki amaliy ko‘nikmalarini rivojlantirish, ularni real hayotga tayyorlash, shuningdek, global miqyosda raqobatbardosh va muvaffaqiyatli bo‘lishlarini ta’minlashga qaratilgan muhim qadamdir.

Kompetensiyaviy yondashuv, ta’lim jarayonida o‘quvchilarning bilim, ko‘nikma va malakalarini rivojlantirishni nazarda tutadi. U o‘quvchilarga nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy ko‘nikmalarni ham egallashni ta’minlashga qaratilgan. Bu yondashuvning asosiy maqsadi – o‘quvchilarni o‘zgaruvchan va murakkab dunyoda faol, mustaqil va mas’uliyatli shaxslar sifatida tarbiyalashdir. Kompetensiyaviy yondashuv, ta’lim tizimining har bir qismida – boshlang‘ich ta’limdan tortib, o‘rta va yuqori ta’limga qadar qo‘llaniladi.

Kompetensiyaviy yondashuvning eng muhim tamoyillaridan biri – o‘quvchilarning faolligini ta’minlashdir. O‘quvchilar faqat passiv ma’lumot qabul qiluvchilar bo‘lib qolmasdan, ta’lim jarayonida faol ishtirok etishi, o‘zlarini o‘rganishda, bilimlarni amaliyotga tatbiq etishda ko‘nikmalarni rivojlantirishi kerak. Bu yondashuvga ko‘ra, o‘quvchi o‘zining faoliyatini mustaqil tashkil etishi, yangi

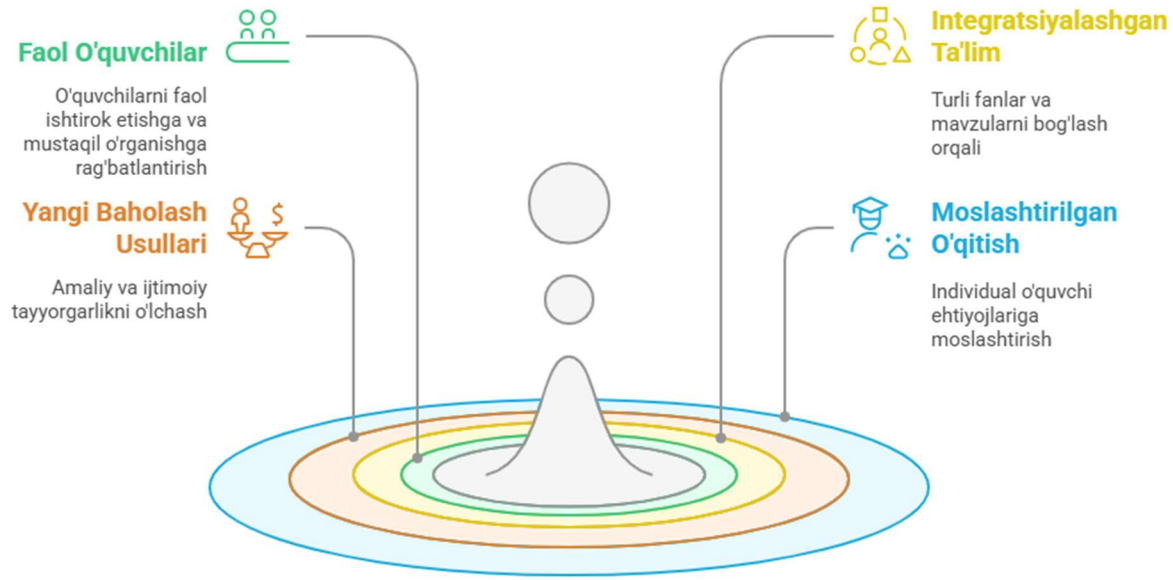
ISSN 3030-3907

bilimlarni o‘zlashtirishda muammolarni hal qilishda o‘z fikrini bildirishga, o‘z ishini tahlil qilishga va mustahkamlashga qodir bo‘lishi kerak.

Kompetensiyaviy yondashuvning ikkinchi asosiy tamoyili – integratsiya va interfaol ta’limdir. Bu tamoyil ta’lim jarayonida o‘quvchilarga turli fanlar, sohalar va mavzularni bog‘lab, umumiy maqsadga erishish uchun birlashtirishni ko‘zda tutadi. Interfaol metodlar, jamoaviy ishlar, loyihalar va tadqiqotlar orqali o‘quvchilarning bilimlarini turli kontekstlarda qo‘llash imkoniyati yaratiladi. Bu metodlar o‘quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantiradi va ularni real hayotdagi vazifalarni hal qilishga tayyorlaydi.

Kompetensiyaviy yondashuvda baholash tizimi ham o‘ziga xos ahamiyatga ega. Baholash jarayoni nafaqat o‘quvchilarning bilim darajasini, balki ularning amaliy ko‘nikmalarini, ijtimoiy faoliyatga tayyorligini ham o‘lchashga yo‘naltirilgan bo‘lishi kerak. Shu maqsadda, baholash tizimi kompetensiyaviy yondashuvga mos ravishda kengaytirilgan va integratsiyalashgan bo‘lishi zarur. Bu o‘quvchilarning o‘z-o‘zini baholash, o‘zini rivojlantirish va ularni rag‘batlantirish uchun yaxshi imkoniyatlar yaratadi.

Kompetensiyaviy yondashuvning metodik vositalari, o‘quvchilarni o‘qitishning an’anaviy usullaridan farq qiladi. Bu yondashuvda o‘qituvchi nafaqat ma’lumotlarni uzatish, balki o‘quvchilarga o‘rganish jarayonida yordam berish, ularga yangi bilimlarni o‘zlashtirishda yordamlashish, masalalarni birgalikda hal qilishni o‘rgatadi. Shuningdek, o‘qituvchi o‘quvchilarning o‘ziga xos ehtiyojlarini hisobga olgan holda, o‘zining pedagogik yondashuvini moslashtirishi kerak.



1-Rasm.Ta’limda kompetensiyaviy yondashuv

ISSN 3030-3907

Ta’limda kompetensiyaviy yondashuvning muvaffaqiyatli joriy etilishi uchun o‘qituvchilarni muntazam ravishda malakasini oshirish, yangi pedagogik metodlarni o‘zlashtirish zarur. Buning uchun, o‘qituvchilarga kompetensiyaviy yondashuv asosida maxsus treninglar, seminarlar va kurslar o‘tkazilishi kerak.

Kompetensiyaviy yondashuvning muvaffaqiyatli joriy etilishi, o‘quvchilarga nafaqat zamonaviy bilimlarni, balki hayotda zarur bo‘lgan amaliy ko‘nikmalarni ham taqdim etadi. Bu ta’limning samaradorligini oshirish va o‘quvchilarning ijtimoiy va professional sohalarda muvaffaqiyatli faoliyat yuritishlariga yordam beradi.

Xulosa: Kompetensiyaviy yondashuv, ta’lim tizimining barcha bosqichlarida o‘quvchilarning nafaqat bilim, balki ko‘nikma va malakalarini rivojlantirishga qaratilgan eng samarali metodlardan biridir. Ushbu yondashuvning asosiy maqsadi – o‘quvchilarga amaliy ko‘nikmalarni o‘rgatish, ularning mustaqil fikrlash, tanqidiy yondashuv va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini rivojlantirishdir. Kompetensiyaviy yondashuv nafaqat ta’lim jarayonining samaradorligini oshiradi, balki o‘quvchilarning ijtimoiy va professional hayotga tayyorlanishlarini ta’minlaydi.

O‘zbekiston Respublikasida ta’lim tizimini modernizatsiya qilish va xalqaro standartlarga moslashtirish maqsadida qabul qilingan hujjatlar, jumladan, Prezident farmonlari va qarorlari, kompetensiyaviy yondashuvni amaliyotga joriy etishning zarurligini ta’kidlaydi. 2020–2030-yillarga mo‘ljallangan ta’lim strategiyasi, ta’lim tizimining rivojlanishida kompetensiyaviy yondashuvni asosiy yo‘nalish sifatida belgilaydi. Bu strategiyalar va qarorlar o‘quvchilarga nafaqat bilim berish, balki ularning ijodiy, analitik va ijtimoiy ko‘nikmalarini shakllantirishga qaratilgan.

Kompetensiyaviy yondashuvning muvaffaqiyatli joriy etilishi uchun ta’lim muassasalarida o‘qituvchilarning malakasini oshirish, innovatsion metodlarni o‘rganish va qo‘llash zarur. O‘qituvchilarni kompetensiyaviy yondashuvga tayyorlash, yangi pedagogik texnologiyalarni o‘zlashtirish, o‘quvchilarga individual yondashuvni amalga oshirish – bularning barchasi ta’lim jarayonining sifatini oshiradi va o‘quvchilarning muvaffaqiyatli bo‘lishiga yordam beradi.

Umuman olganda, kompetensiyaviy yondashuvni ta’lim tizimida keng joriy etish nafaqat o‘quvchilarning bilim darajasini oshiradi, balki ularning ijtimoiy, madaniy va iqtisodiy faoliyatga tayyorlanishiga, o‘zgaruvchan dunyoda muvaffaqiyatli faoliyat yuritishlariga yordam beradi. Bu yondashuvning samarali qo‘llanilishi, o‘quvchilarning yuqori malakali, ijtimoiy va professional hayotda muvaffaqiyatli bo‘lgan shaxslar sifatida shakllanishiga xizmat qiladi.

ISSN 3030-3907



2-Rasm.Kampitensiyaviy yondashuvni ta’limda joriy etish

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ta’lim tizimida innovatsion metodlarni joriy etish to‘g‘risida"gi farmoni. – Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining matbuot xizmati, 2018.
2. Xudoyberganova, D. (2019). Kompetensiyaviy yondashuv: nazariy va amaliy jihatlar. Toshkent: Fan va texnologiyalar nashriyoti.
3. Axmedova, M. (2021). Ta’lim tizimida innovatsion metodlar va kompetensiyaviy yondashuv. – T.: Toshkent Davlat Pedagogika Universiteti nashriyoti.
4. Ismoilov, Sh. (2020). Kompetensiyaviy yondashuv va uning ta’limda qo‘llanilishi. – Toshkent: O‘zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.
5. Tursunov, F. (2022). Pedagogik ta’limda kompetensiyaviy yondashuv metodlari. – Toshkent: O‘zbekiston pedagogika akademiyasi.
6. Pirov, S. (2021). Ta’lim metodologiyasi va kompetensiyaviy yondashuv. – T.: Ta’lim va innovatsiyalar nashriyoti.

ISSN 3030-3907